

ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД

РАЗПОРЕЖДАНЕ

гр. София, 28.01.2025 г.

С определение № 5058 от 06.11.2024 г. по гр.д. № 4755/2023 г. състав на Второ гражданско отделение на ВКС е приел, че са налице предпоставките на чл. 292 ГПК и е предложил на Общото събрание на Гражданската и Търговската колегии на Върховния касационен съд да постанови тълкувателно решение по следния правен въпрос:

„На кое основание е нищожен договор с вещно транслативен ефект и предмет недвижим имот, сключен във връзка със съглашение, което е нищожно на основание чл. 152 ЗЗД и прилага ли се в тази хипотеза чл. 17, ал. 2 ЗЗД?“

Наличието на предпоставките по чл. 292 ГПК за постановяване на тълкувателно решение е обоснована от касационния състав с констатираната в определението противоречива практика по поставения въпрос, обективизирана в постановени по реда на чл. 290 ГПК решения.

В определението на състава по чл. 292 ГПК се посочва решение № 788 от 04.01.2011 г. по гр. д. № 1741/2009 г., I г. о. на ВКС, на което се позовава касаторката по производството, според което: „Привидност на договора по предмета му е налице, когато страните не желаят настъпването на правните последици на обективирания договор, а с него прикриват друг, чиито последици желаят. Сключеният договор за продажба на имота между заемателите и заемодателя е израз на действителната воля на страните. Те са постигнали споразумение, че заемателите ще продадат на заемодателя своя имот, а той ще им го продаде обратно след като върнат получения заем. Правните последици на договора са желаните от страните и те са настъпили. Договорът е нищожен като сключен в нарушение на забраната установена в чл. 152 ЗЗД, тъй като с него е уговорен начин за удовлетворяване на кредитора, различен от предвидения в закона. След като договорът не е привиден, позоваването на нормата на чл. 17, ал. 2 ЗЗД е неоснователно.“ Това тълкуване е възприето и в решение № 62/20.07.2017 г. по гр. д. № 4283/2016 г., II г. о. на ВКС.

В решение № 211 от 7.11.2017 г. по гр. д. № 4793/2016, IV г. о. на ВКС, на което се позовава ответникът по касационната жалба, е посочено: „ако преди или заедно с възникването на едно вземане страните постигнат съгласие, в случай на неизпълнение кредиторът да стане собственик на определена вещ или да бъде удовлетворен по различен начин от този, който е предвиден в закона, съглашението нарушава забраната на чл. 152 ЗЗД и е нищожно поради противоречие на закона. Подобни съглашения не се сключват явно, тъй като нищожността им е очевидна и лесно прогласима, затова те се сключват под прикритието на друга – явна сделка за прехвърляне на собственост, която е допустима от закона, но страните са съгласни тя да не ги обвърже. Такава явна сделка, прикриваща действителните отношения между страните е симулативна и поради това нищожна. Симулативната сделка не може да породи правни последици, но симулацията е непротивопоставима на трети лица, които са придобили права от привидния собственик преди вписването на исковата молба за разкриване на симулацията. За третите добросъвестни лица правата са такива, каквито произтичат от явната сделка, а последиците от порока на симулативната сделка се проявяват само в отношенията между страните по

нея и техните правоприменители (освен ако симулацията не е насочена срещу тях). Когато симулативната сделка прикрива друго съглашение, то урежда отношенията между страните, ако са налице изискванията за неговата действителност. Ако прикритото съглашение е нищожно на друго основание, страните не могат да бъдат обвързани и от него. В отношенията между страните съществуват ограничения при доказването на привидността и съдържанието на прикритата сделка. Тези ограничения обаче са неприложими, когато явната и скритата сделка са извършени, за да бъде заобиколен законът (при заобикалянето на закона няма ограничения на доказателствените средства). Затова са допустими свидетелски показания за доказване, че явната прехвърлителна сделка прикрива предварително съглашение за удовлетворяване на кредиторското вземане по различен начин от този, който е предвиден в закона. По отношение на третите добросъвестни лица обаче е непротопоставим както порока на явната сделка (която те виждат, но не виждат и не знаят за нейния порок), така и порокът на прикритото съглашение, което те не виждат и съответно няма как да узнаят неговия порок. Правата на третите лица са запазени от поредността на вписването на сделката с привидния собственик, комуто те са се доверили, но ако са били недобросъвестни – знаели са порока, макар исковата молба, с която той е предявен пред съд да не е вписана, не само порокът на явната, но също и порокът на прикритото съглашение може да им бъде противопоставен, но след като тяхната недобросъвестност – знанието на порока бъде доказано (добросъвестността се предполага). Аналогично е положението и при договора за продажба, когато уговорката за обратно изкупуване е сключена в отделен договор – най-често предварителен. В този случай прикрито е съглашението за обратно изкупуване, но нищожно е не то, а продажбата с уговорка за обратно изкупуване. “Това разрешение е прието и в решение № 333/23.04.2010 г. по гр. д. № 526/2009 г. на ВКС, I г. о. на ВКС.

От посоченото по-горе се констатира противоречива практика на състави на ВКС по отношение на посочения въпрос и се налага да се образува тълкувателно дело на Гражданска и Търговска колегии на ВКС.

Предвид изложеното и на основание чл. 128, ал. 1 ЗСВ, вр. чл. 4.1, вр. чл. 3, и чл. 5 от Правилата за приемане на тълкувателни решения от Общото събрание на Гражданската колегия, Общото събрание на Търговската колегия и Общото събрание на Гражданската и Търговската колегия на Върховния касационен съд

РАЗПОРЕЖДАМ:

I. Да се образува тълкувателно дело № 2/2025 г. по описа на ВКС – Гражданска и Търговска колегии, за приемане на тълкувателно решение по следния въпрос, поставен в определение № 5058 от 06.11.2024 г. по гр. д. № 4755/2023 г. на ВКС, II г. о., на основание чл. 292 ГПК:

„На кое основание е нищожен договор с вещно транслативен ефект и предмет недвижим имот, сключен във връзка със съглашение, което е нищожно на основание чл. 152 ЗЗД и прилага ли се в тази хипотеза чл. 17, ал. 2 ЗЗД?“

II. На основание чл. 6 от Правилата за приемане на тълкувателни решения от Общото събрание на Гражданската колегия, Общото събрание на Търговската колегия и Общото събрание на Гражданската и Търговската колегия във Върховния касационен съд определям комисия за изготвяне на проект за тълкувателно решение в състав: докладчици: **съдия Снежанка Николова (ГК), съдия Ирина Петрова (ТК) и член на комисията: съдия Веска Райчева (ГК).**

III. Делото да се докладва на посочената комисия за произнасяне по чл. 7.1 от Правилата за приемане на тълкувателни решения от Общото събрание на Гражданската колегия, Общото събрание на Търговската колегия и Общото събрание на Гражданската и Търговската колегия на Върховния касационен съд.

IV. Настоящото разпореждане да се публикува на вътрешния и външния сайт на ВКС - секция „Тълкувателни дела“, заедно с определение № 5058 от 06.11.2024 г. по гр. д. № 4755/2023 г. на ВКС, II г. о.

**ГАЛИНА ЗАХАРОВА –
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД**